

Riigikantselei
Rahukohtu 3, 15161 Tallinn
riigikantselei@riigikantselei.ee

Teie: 19.06.2026 nr 2-5/26-01304

Meie: 22.07.2026 nr 5-7/26/73-3

Seisukoht Kaitseliidu seaduse ja kaitseväeteenistuse seaduse muutmise seaduse (välisriigi kodanike riigikaitseesse kaasamine) eelnõu (962 SE) kohta

Riigikogu on algatanud Kaitseliidu seaduse ja kaitseväeteenistuse seaduse muutmise seaduse (välisriigi kodanike riigikaitseesse kaasamine) eelnõu 962 SE, mille eesmärgiks on õigusliku aluse loomine NATO liikmesriigi kodanikest Kaitseliidu liikmete paindlikumaks kaasamiseks riigikaitseesse. Lisaks on Kaitseliidu seaduse muutmise eesmärgiks laiendada Kaitseliidu toetajaliikmete kaasamist Kaitseliidu seaduse § 4 lõigetes 2 ja 3¹ sätestatud ülesannete täitmisse. Eelnõu osas on Riigikantselei palunud Kaitseministeeriumil esitada Vabariigi Valitsuse seisukoht, arvestades Siseministeeriumi arvamusega.

Kaitseministeerium teeb Vabariigi Valitsusele ettepaneku toetada eelnõu 962 SE eesmärki, ent tulenevalt järgnevatest murekohtadest on võimalik eelnõu toetada üksnes juhul, kui eelnõu järgneva menetluse käigus tehakse allolevat arvestades täiendav analüüs ning muudatused eelnõu tekstis ja selgitustes.

Toetame eelnõu eesmärki, millega soovitakse suurendada Kaitseliidu ja Kaitseväe valmisolekut ning luua paindlikumad võimalused Kaitseliidu liikmetele laiapindseks panustamiseks Eesti riigikaitseesse. Praegusel kujul esitatud eelnõus esinevad Kaitseministeeriumi hinnangul siiski mitmed täiendavat analüüsi ja reguleerimist vajavad küsimused. Seetõttu on Kaitseministeeriumi hinnangul võimalik eelnõu toetada üksnes juhul, kui eelnõus lahendatakse alljärgnevad murekohad.

Kaitseliidu toetajaliige ja tegevliige on nii Kaitseliidu seaduse kui ka Kaitseliidu tegevuse mõttes olemuslikult erinevad liikmekategooriad. Toetajaliige on isik, kes soovib osaleda Kaitseliidu seaduse § 4 lõikes 1 või 2 nimetatud tegevustes, kuid kellel ei pruugi olla eeldusi, ettevalmistust ega valmisolekut osaleda Kaitseliidu seaduse § 4 lõike 3¹ ülesannete täitmises. Toetajaliikmele ei ole muu hulgas ette nähtud samaväärseid tervisenõudeid, mis on tegevliikme puhul teenistuskohustuste täitmise seisukohalt olulised. Toetajaliikme staatus on põhjendatud ka näiteks juhul, kui isikul puudub teatud eluperioodil ajaline võimalus panustada Kaitseliidu tegevusse tegevliikmelt eeldatavas mahu, tema tervis ei vasta tegevliikmele kehtestatud nõuetele või ta ei ela Eestis ega saa seetõttu Kaitseliidu tegevuses kohapeal regulaarselt osaleda.

Peamine erinevus tegevliikme ja toetajaliikme vahel on selles, et toetajaliige ei osale aktiivselt sõjaväelises väljaõppes ega ole määratud sõjaaja ametikohale. Seetõttu tuleb vältida ka olukordi, kus Kaitseliidu liikmekategooriate sisuline eristus kaob ning erineva staatuse, ettevalmistuse ja tervisenõuetega liikmed hakkavad täitma samu ülesandeid. Samuti tuleb arvestada, et kui toetajaliiget tabab ülesande täitmisel terviserike, võib tekkida olukord, kus talle kohalduvad küll Kaitseliidu seaduses ette nähtud tagatised, kuid talle antud ülesanne eeldas tegelikult teistsugust tervislikku seisundit, ettevalmistust ja võimekust.

Välisriigi kodanike riigikaitseesse kaasamiseks tuleks seetõttu kaaluda eraldiseisva liikmestaatuse loomist Kaitseliidu seaduse tähenduses. Välisriigi kodanikust tegevliikme kategooria puhul peaks isik vastama tegevliikmele kehtestatud tervise, väljaõppe, usaldusväärsuse ja muudele asjakohastele nõuetele. Ka välisriigi kodanikust tegevliikmel säiliks sarnased õigused praeguse Kaitseliidu tegevliikmega. Selline lahendus võimaldaks kaasata välisriigi kodanikke riigikaitseesse õiguslikult selgemal ja sisuliselt põhjendataval viisil, säilitades samal ajal Kaitseliidu liikmekategooriate eesmärgipärase eristuse.

Muu hulgas märgime, et Kaitseliitu puudutavad muudatused peaks esitama ka Kaitseliidu keskkogule arvamuse andmiseks.

Toetame kaitseväeteenistuse seaduse muutmise üldist eesmärki ning vajadust seaduse muutmiseks, ent ei toeta sellisel kujul esitatud sätete sõnastust. Kavandatud muudatus vajab täiendavat sisulist analüüsi osas, milles välisriigi kodanikust Kaitseliidu liikme kaasamine seotakse kaitseväekohustuslase staatusega, kaitseväeteenistuse seaduse kohase arvestuse pidamise ning sõjaaja ametikohale nimetamise võimalusega. Eelnõus ei ole piisavalt selgelt reguleeritud, millised kaitseväeteenistuse seaduses ja sellega seotud õigusaktides ette nähtud tagatised sellisele isikule kohalduvad, millises ulatuses tekivad tal teenistuskohustused ning milline on tema vastutus nende kohustuste rikkumise korral. Samuti vajavad eraldi lahendamist vande andmise kord, isiku arvele võtmine, registrisse kandmise alus ja ulatus ning andmete töötlemise eesmärk. Lisaks tuleb seaduse tasandil täpsustada, millistel tingimustel ja korras oleks võimalik nimetada välisriigi kodanik sõjaaja ametikohale.

Lisaks juhime tähelepanu võimaliku julgeolekuriskide maandamisele. Näiteks on vaja leida lahendus olukorraks, kus mõni NATO liikmesriigist pärit kodanik asub rahuajal Eestisse vabatahtlikku teenistusse, kuid kujutab endast julgeolekuohtu. Siseministeerium on ka viidanud, et kõnealune isik ei pruugi olla varem kriminaalkorras karistatud, ent võib olla seotud äärmus- või terroriorganisatsioonidega, organiseeritud kuritegevusega, olla ideoloogiliselt radikaliseerunud või kahtlustatav riigivastastes süütegudes. Arvestades, et tegemist on välisriigi kodanikuga, võib Eesti ametiasutustel olla tema tausta kohta piiratud teave.

Siseministeeriumi hinnangul ei taga kaitseväeteenistuse seaduse § 81 lõikes 4 sätestatud teenistusest keeldumise alused iseenesest selliste riskide piisavat maandamist, kuigi Kaitseväel on õigus nende asjaolude esinemist kontrollida. Taustakontrolli tegemine kõnesolevate isikute suhtes on problemaatiline. Vabatahtlike suhtes nähakse taustakontroll ette (Kaitseväge korralduse seadus § 41³), kuid kaitseväeteenistuse seaduse § 81 alusel toimuv teenistus ei kuulu sama seaduse peatükis 7³ reguleeritud vabatahtliku teenistuse alla. Kui seadus ei näe ette taustakontrolli ega muid täiendavaid kontrollimehhanisme ning keeldumisalused on piiratud, võib praktikas tähendada see seda, et ametlikke päringuid isiku tausta kontrollimiseks ei tehta ning riskide maandamine jääb peamiselt vastuluuremeetmete kanda.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Hanno Pevkur
minister